

Ana Babaya Bağlanma Ölçeği: Türk Üniversite Öğrencilerinde Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi

Dr. Emine Gül KAPÇI¹, Dr. Sevgi KÜÇÜKER²

ÖZET

Amaç: Bu araştırmanın amacı, Ana Babaya Bağlanma Ölçeği-ABBÖ'nin (Parental Bonding Instrument-PBI; Parker ve ark. 1979). Türk üniversite öğrencileri için psikometrik özelliklerini incelemektir.

Yöntem: Katılımcıların 336'sı kız (% 61.5), 211'i (% 38.5) erkektir; yaş ortalamaları 21.55'tir. (SS=1.65). ABBÖ'nin geçerliği boyutunda, yapı geçerliğini değerlendirmek üzere açımlayıcı faktör analizi yapılmış, ölçüt geçerliğini sınamak için ise Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) ve Ana-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) ile olan korelasyonuna bakılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğine ise iç tutarlılık, iki-yarı ve test-tekrar test yöntemleriyle bakılmıştır.

Bulgular: Faktör analizi sonucunda PBI'dakine benzer şekilde iki faktörlü bir yapı ortaya çıkmış, ancak PBI'da aşırı koruma/kontrol olarak adlandırılan ikinci faktördeki kontrol maddeleri, ABBÖ'nde ilgi faktörüne yüklenmiş ve bu boyut ilgi/kontrol olarak adlandırılmıştır. ABBÖ'nin, PARI ve ABTÖ ölçekleri ile genel olarak yüksek korelasyonlar verdiği görülmüştür. ABBÖ'nin test-tekrar test, iç tutarlılık ve iki yarı güvenilirliğine ilişkin bulgular da ölçeğin güvenilirliğini desteklemektedir.

Sonuç: Ana-babaya bağlanma örüntüsünü değerlendirmede ABBÖ'nin psikometrik özelliklerinin doyurucu olduğu ve ülkemizde kullanılabileceği görülmektedir. İzleyen çalışmalarda algılanan ana baba davranışlarının ruhsal bozukluklara olası katkısını değerlendirmede ABBÖ'nin klinik kullanım değerinin incelenmesi önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Ana babaya bağlanma, ilgi, aşırı koruma, geçerlik, güvenilirlik, ana babaya bağlanma ölçeği

SUMMARY: The Parental Bonding Instrument: Evaluation of Psychometric Properties with Turkish University Students

Objective: The present study aimed to evaluate the psychometric properties of the Parental Bonding Instrument (PBI) for Turkish university students.

Method: A total of 336 (% 61.5) female and 211 (%38.5) male students attending Ankara and Pamukkale Universities participated in the study. The mean age of the participants is 21.55 (SD=1.65) with a range of 18-26. The construct validity is examined by exploratory factor analysis; the criterion related validity is assessed by examining the correlation of the PBI with two instruments namely "The Parental Attitude Research Instrument (PARI)" and "The Parenting Style Inventory (PSI)". The reliability of the PBI was assessed by Cronbach's Alpha, test-retest and split-half reliability statistics.

Results: The factor analysis for Turkish university students yielded two factor solutions for both parents as original PBI. Nevertheless the items related to the controlling behaviors are loaded on the care factor instead of the overprotection as found by Parker et. al. (1979). Thus these two factors are named as care/control and overprotection subscales. Additionally, PBI is found to demonstrate generally a high level of correlations with PARI and PSI supporting criterion-related validity. Finally, the reliability studies of the PBI demonstrated that it is a highly reliable scale and showed stability for a period of three weeks interval.

Conclusion: The psychometric properties of the PBI is found to be satisfactory and could be used to assess parental attachment. It is suggested that further studies may illuminate the clinical value of the PBI and quantify parental contribution to psychopathology.

Key Words: Parental bonding, care, overprotection, validity, reliability, parental bonding instrument

¹Psikolog, Doç., Ankara Ü İlköğretim, Ankara. ²Yrd. Doç., Pamukkale Ü Psikolojik Danışma ve Rehberlik Denizli.
Dr. Emine Gül Kapçı, e-posta: kapci@education.ankara.edu.tr
Dr. Sevgi Küçüker, e-posta: skucuker@pamukkale.edu.tr

GİRİŞ

Erken çocukluk döneminde ana baba-çocuk ilişkilerinin kişinin gelişimini, diğer insanlarla ilişkilerini ve psikolojik uyumunu etkilediği konusunda genel bir kabul vardır. Bu kabule götüren ilk ve en önemli kanıtlar Bowlby'nin çocuğa temel bakım veren kişi ile çocuk arasında kurulan sosyal bağın (attachment-bağlanma) normal gelişim için oldukça önemli olduğunu gösteren araştırma sonuçlarıdır (Crockenberg ve ark. 1993). Bowlby'e (1969, 1973) göre çocuk ile temel bakım veren kişi arasında bağlanmanın oluşmasındaki temel etmenler; a) insanları ve hareket eden nesnelere tercih etmeye yönelim, b) daha sık gördüklerini diğerlerinden ayırt etmeyi öğrenme, c) tanıdıklarına yaklaşma ve tanımadıklarından uzak durma, d) istedik sonuçları getiren davranışları diğerlerinden ayırt etme ve artırmadır.

Ainsworth ve arkadaşları (1978), Bowlby'nin kuramını temel alarak üç tür bağlanma örüntüsü tanımlenmiştir. Temel gereksinimlerine zamanında karşılık verebilen bir bakıcının varlığında bebekler oyun ya da keşfe çıkmada kendilerini güvende hissetmektedirler. Bakıcıyla kurulan bu tür güvenli bir bağlanma örüntüsü bebeğin uyumuna hizmet etmektedir. Bakıcının, bebekten gelen sinyallere tutarsız karşılık verdiği ya da zamanında karşılık veremediği durumlarda bebekte kaygılı/kararsız bağlanma örüntüsünün ortaya çıkabildiği, buna karşın bakıcının bebeğin gereksinimlerine karşı tutarlı olarak tepkisiz kalması durumunda ise bebeğin bakıcısına kaygılı/kaçıncı tarzda bağlandığı belirtilmektedir. Yaşamın ilk aylarından itibaren bebek ile temel bakıcı arasında gelişen bağlanma örüntüsünün, hem çocuklukta hem de yetişkinlikte bireyin ruh sağlığı ile ilişkisini ortaya koyan çok sayıda araştırma bulgusu vardır (Rohner ve Britner 2002).

Ana baba-çocuk ilişkisinin bireyin yaşamındaki önemine koşut biçimde, çocuk/bireye göre ana baba-çocuk ilişkisinin nasıl algılandığını değerlendirmek amacıyla bir dizi ölçek/araç geliştirilmiştir. Bunlardan bazıları şöyle sıralanabilir: "Çocuğun Yetiştirilme Yaşantılarına İlişkin Anıları" (The Own Memories of Childhood Rearing Experiences; Perris ve ark. 1980), Ana Baba'ya Bağlanma Soru Listesi (Parental Attachment Questionnaire; Kenny 1987), Bağlanmanın Sürekliliği Ölçeği (Continued Attachment Scale-Parent Version; Berne ve ark. 1994).

Ülkemizde de çocuk, ergen ya da yetişkin algısına göre ana baba-çocuk ilişkisini değerlendiren araçlar geliştirilmiş ya da uyarlanmıştır. Bunlardan ilki Kuzgun'un (1972) geliştirdiği "Ana-Baba Tutum Envanteri" adlı araçtır. Bu araçla çocuk ve ergenlerin algıladıkları demokratik, otoriter ve ilgisiz ana baba tutumları değerlendirilmektedir. Kuzgun'un aracından yararlanılarak başka araçlar da geliştirilmiştir (Bilal 1984, Polat 1986). Okman (1979)'ın geliştirdiği "Algılanan Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği" ile anneden ayrılabilme, özdenetim, özerklik ve kişilik özellikleri boyutlarında algılanan ana baba tutumları değerlendirilmektedir. Ülkemizde geliştirilen bu ölçeklerin yanı sıra, uyarlanan bir dizi ölçek de bulunmaktadır. Bunlar arasında Schaefer ve Bell'in 1958 yılında geliştirdiği "Parental Attitude Research Instrument-PARI" (LeCompte ve ark. 1978), "Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği" adıyla uyarlanmıştır. Rohner ve arkadaşları tarafından 1980 yılında geliştirilen, "Parental Acceptance-Rejection Questionnaire" ölçeği "Aile Kabul ve Reddetme Ölçeği-Çocuk Formu" (Erdem 1990) adıyla uyarlanmıştır. "Ana-Baba Tutum Ölçeği" adıyla Yılmaz (2000) tarafından Türk kültürüne uyarlanan bir diğer ölçek ise Lamborn ve arkadaşının (1991) geliştirdiği Parenting Style Inventory'dir.

Yabancı yazında oldukça yaygın olarak kullanılan araçlardan biri de Ana Babaya Bağlanma Ölçeği'dir (PBI; The Parental Bonding Instrument; Parker ve ark. 1979). Bu ölçek Bowlby'nin (1969, 1973) bağlanma kuramını temel alarak geliştirilen ilk ölçeklerden biridir. Bowlby, yetersiz/patolojik ana babalığı özellikle ilgi (care) ve kontrol/koruma (control/protection) boyutlarıyla ilişkilendirmiştir. İlgi terimi, yetersiz bakım verme, bebeğin gereksinimlerini karşılamama, çocuğu küçümseme, eleştirme ya da reddetmeyi içermektedir. Kontrol terimi ise aşırı koruma, bağımsızlığı destekleme ya da aşırı kontrol etme olarak tanımlanmıştır. Parker ve arkadaşlarının (1979), çocuk-ana baba bağlanma örüntüsünü ölçmek üzere geliştirdikleri PBI, Bowlby'nin ana baba-çocuk bağlanma ilişkisinde ileri sürdüğü ilgi ve kontrol boyutlarını kapsamaktadır. Algılanan ana baba davranışları, bu iki boyuta göre ayrı ayrı puanlanmaktadır. Ayrıca, bu iki boyut birlikte ele alınarak, ana baba davranış örüntüsü dörtlü (quadrant) bir model/sınıflandırma içerisinde değerlendirilebilmektedir. Bu dörtlü modele göre, yeterli ilgi-aşırı korumama (high care-low overprotection) optimal bağlanma olarak tanımlanmaktadır. Yetersiz ilgi (low care) -aşırı

TABLO 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.

Cinsiyet		
Kız	336	61.5
Erkek	211	38.5
Sınıf düzeyi		
I	38	6.9
II	190	34.7
III	169	30.9
IV	150	24.4
Anne eğitim düzeyi		
Okur-yazar değil	42	8.5
İlköğretim	242	44.6
Lise	135	26.6
Üniversite	88	17.3
Baba eğitim düzeyi		
Okur-yazar değil	11	1.6
İlköğretim	190	37.4
Lise	132	26.0
Üniversite	175	34.4
Kardeş sayısı	n(515)	%
Kardeş yok	40	7.8
1 kardeş	163	31.7
2 kardeş	168	32.6
3-8 kardeş	144	27.9

korumama ise bağlanmama ya da zayıf bağlanma sınıfına girmektedir. Yeterli ilgi-aşırı koruma davranışları sergileyen ana babalar da duyarlı kontrol (affectionate constraint) sınıfında yer almaktadır. Son olarak, yetersiz ilgi-aşırı koruyucu ana baba davranışları ise duyarsız kontrol (affectionless control) olarak sınıflandırılmıştır.

PBI üzerinde farklı kültürlerde yapılan araştırmalarda, ölçeğin iki faktörlü (ilgi ve aşırı koruma boyutları) ya da üç faktörlü (ilgi, aşırı koruma ve kontrol boyutları) bir yapıya sahip olup olmadığı konusu halen tartışılmaktadır. İki faktörlü yapının uygun olduğunu destekleyen araştırmaların yanı sıra, (Uehara ve ark. 1998, Parker ve ark. 1997) üç faktörlü bir yapıya sahip olduğunu destekleyen araştırma bulguları da alan yazınında yer almaktadır (Cox ve ark. 2000, Martin ve ark. 2004, Lizardi ve Klein 2002). Kimi araştırmalar da, hem iki, hem de üç faktörlü yapının desteklendiğini belirtmektedir (Qadir ve ark. 2005). Ayrıca, PBI geliştirildikten yaklaşık 15-20 yıl sonra, Pederson (1994) PBI'nin maddelerinin 10'a, Kendler (1996) de 16'ya indirilebileceğini önermektedir.

Ölçek temelinde, bireyin algısı açısından ana babasıyla kurulan ilişki örüntüsünü-geriye dönük

olarak (retrospective) değerlendirmektedir. PBI kullanılarak yapılan araştırmalar, ölçeğin ana-baba ilişkisinin ruhsal bozukluklara katkısını değerlendirebildiğini ve dolayısıyla klinik çalışmalarda kullanım değeri olduğunu göstermektedir. Yapılan araştırmalarda ana babaya bağlanmanın niteliği ile ergenlik ve yetişkinlik döneminde görülen ruhsal bozukluklara yatkınlık arasında ilişki bulunmuştur. Örneğin ana-babaya ilişkin algılanan yetersiz ilgi ve aşırı kontrol davranışlarının depresyon (Uehara ve ark. 1998), kaygı bozuklukları (Chambers ve ark. 2004), şizofreni (Willinger ve ark. 2002), ergen intiharları (Violato ve Arato 2004), yeme bozuklukları (Meyer ve Gillings 2004), madde kötüye kullanımı (Gerra ve ark. 2004) ve obsesif-kompulsif bozukluk gibi (Myhr ve ark. 2004) çeşitli ruhsal bozukluklarla ilişkili olduğu gösterilmiştir.

Ana babaya bağlanma ilişkisini ölçmede, PBI'nin hem batı hem de yakın ve uzak doğu kültürlerinde geçerli ve güvenilir bir araç olduğu gösterilmiştir; bunlardan birkaçı, Pakistan (Quadir ve ark. 2005), Japonya (Narita ve ark. 2000), Belçika, Hollanda, İtalya, Almanya, İspanya ve Fransa'dır (Heider ve ark. 2005).

Bu araştırmanın temel amacı, yalnızca algılanan (perceived) değil aynı zamanda deneyimlenen (actual parenting) ana babalık özelliklerini de geriye dönük olarak değerlendirebilen (Parker, 1983), ana baba-çocuk ilişki örüntüsünü yirmi yıl gibi uzun bir dönemde kararlı şekilde ölçebilen (Wilhelm ve ark. 2005), klinik uygulamalarda kullanım değeri olan, kısa, uygulaması ve puanlaması kolay bir ölçek olan PBI'nin Türk kültürü için geçerlik ve güvenilirlik gibi psikometrik özelliklerini sınamaktır.

YÖNTEM

Katılımcılar

Araştırmaya Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi'nden 265 (% 48.4), Fen Fakültesi'nden 55 (% 10.1) ve Eğitim Bilimleri Fakültesi'nden 121 (% 22.1) ile Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nden 106 (% 19.4) olmak üzere toplam 547 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Öğrencilerin yaş ortalaması 21.55 (SS=1.65) ve yaş aralığı 18-26'dır. Katılımcıların sosyo-demografik değişkenlere ilişkin bilgileri Tablo 1'de verilmiştir.

Veri toplama araçları

Ana Babaya Bağlanma Ölçeği-ABBÖ (PBI;

TABLO 2. Ana-Babaya Bağlanma Ölçeği'nin Faktör Yapısı.

Maddeler	Faktörler			
	Anne Formu (n=419)		Baba Formu (n=431)	
	I. Faktör	II. Faktör	I. Faktör	II. Faktör
1. Yumuşak ve arkadaşça konuşma	.71	.03	.75	
2. Yardım etme	.55	.12	.61	.08
3. Hoşlandığı şeyleri yapmaya izin	.61	.12	.61	.32
4. Duygusal olarak soğuk durma	.61	.08	.67	
5. Sorun ve endişeleri anlama	.60		.66	
6. Sevgi dolu olma	.62		.69	
7. Karar vermesinden memnuniyet duyma	.68		.65	.26
11. Sohbet etme	.68	.11	.73	
12. Güler yüzlü olma	.71		.76	
14. İhtiyaç ve istekleri anlamama	.55	.23	.57	.17
15. Karar almaya izin verme	.67	.17	.64	.39
16. İstenmediğini hissettirme	.50	.08	.47	.27
17. Üzgün olduğunda rahatlatma	.71	.05	.78	
18. Konuşmama	.67	.13	.68	
21. Özgürlük tanıma	.56	.18	.51	.37
22. Dışarı çıkmaya izin verme	.56	.18	.46	.32
24. Ebeveynin övmemesi	.27	.14	.36	
25. İstedığı gibi giyinmeye izin	.54	.12	.52	.34
8. Büyümesini istememe		.62		.54
9. Yapılan şeyleri kontrol etme	.24	.61	.25	.59
10. Mahremiyete müdahale etme	.29	.44	.27	.55
13. Bebek gibi davranma		.59	.13	.61
19. Bağımlı olduğu duygusunu verme	.29	.63	.25	.55
20. Ebeveynsiz kendine yetememe	.14	.49		.51
23. Aşırı koruyucu davranma	.16	.67	.19	.55
Özdeğer	7.21	2.39	7.80	2.60
Açıkladığı Varyans		%28.8 %9.6	%31.2 %10.4	
Cronbach Alpha (Alt Faktörler)	.90	.70	.91	.70
Cronbach Alpha (Tüm Ölçek)	.87		.89	

The Parental Bonding Instrument, Parker ve ark. 1979): PBI, bireyin algısı açısından ana babasıyla kurulan ilişki örüntüsünü -geriye dönük olarak değerlendirilmektedir. Ölçek temel olarak ilgi ve kontrol/aşırı koruma faktörlerini içermektedir. 25 maddeden oluşan ölçeğin ilgi boyutunda toplam 12 madde bulunmakta (puanlar 0-36 arasında değişmekte) ve yüksek puan sıcak, anlayışlı ve kabul edici olarak algılanan, düşük puan ise soğuk ve

reddedici olarak algılanan ana babayı yansıtmaktadır. Kontrol/aşırı koruma boyutunda 13 madde yer almakta (puanlar 0-39 arasında değişmekte) ve yüksek puanlar aşırı kontrolcü ya da özerkliğe izin vermeyen ana baba algısına işaret etmektedir. Bireyden, yaşamının ilk 16 yılını düşünerek, ölçekteki her bir ifadenin anne ya da babasının kendisine ilişkin davranışlarını ne kadar yansıttığını 4'lü likert-tipi derecelendirme ile (tamamen böyleydi-

TABLO 3. ABBÖ, ABTÖ ve PARI Ölçekleri Arasındaki Korelasyonlar.

	Anne Formu			Baba Formu		
	ABBÖ toplam	ABBÖ- ilgi/kontrol	ABBÖ- koruma	ABBÖ toplam	ABBÖ- ilgi/kontrol	ABBÖ- koruma
ABBÖ-İlgi/kontrol	.94***			.95***		
ABBÖ-Koruma	.61***	.29***		.60***	.27***	
PARI-1. Aşırı koruyucu annelik	-.16**	-.02	-.39***	-.06	-.03	-.26***
PARI-2. Demokratik tutum ve eşitlik tanıma	.41***	.42***	.17**	.43***	.43***	.17***
PARI-3. Ev kadınlığı rolünü reddetme	-.32***	-.21***	-.37***	-.18***	-.09	-.30***
PARI-4. Evlilik çatışması geçimsizlik	-.27***	-.19***	-.29***	-.41***	-.36***	-.32***
PARI-5. Sıkı disiplin	-.35***	-.23***	-.42***	-.29***	-.20***	-.35***
ABTÖ-1. Kabul/ilgi/özzerklik	.20***	.28***	.10*	.23***	.31***	.11*
ABTÖ-2. Doğrudan denetim	.20***	.18***	.12*	.28***	.25***	.21***
ABTÖ-3. Dolaylı denetim	.19***	.26***	-.07	.11*	.18***	-.11*

*p<.05; **p<.01; ***p<.001

=3... hiç böyle değildi=0) belirtmesi istenmektedir. Birey, anne ve babası için iki ayrı değerlendirme yapmaktadır. İlgi ölçeğinin puanlanmasında 2, 3, 4, 7, 14, 15, 16, 18, 21, 22, 24 ve 25. maddeler; kontrol/aşırı koruma ölçeğinin puanlanmasında ise 8, 9, 10, 13, 19, 20 ve 23. maddeler tersine (0-3) kodlanmaktadır.

PBI'dan elde edilen iki faktörlü yapı iki ayrı ölçek olarak değerlendirilmekte ve her alt-ölçekten ayrı ayrı toplam puan elde edilmektedir. İlgi boyutunda puan artışı, aşırı koruma/kontrol boyutunda ise puan azalması, algılanan olumlu ana baba davranışlarına işaret etmektedir. Bu iki ölçeğin her biri birbirinden bağımsız kullanılabilirdiği gibi, ikisi birarada da kullanılabilir. İkinci tür kullanımda yukarıda söz edildiği gibi algılanan ana-baba davranışları 4'lü model içerisinde sınıflandırılabilir. Özgün ölçeğin güvenilirliği birkaç aşamada değerlendirilmiştir. Test-tekrar test güvenilirliği ilgi boyutu için .76, aşırı koruma/kontrol boyutu için .63, yarıya bölme güvenilirliği sırasıyla .88 ve .74 olarak, gözlemciler arası güvenilirlik katsayısı ise .85 ve .69 olarak bulunmuştur. Halihazır geçerlik için yapılan çalışmada, görüşme yoluyla elde edilen puanlar ile PBI faktörlerinden elde edilen puanların ilişkili olduğu gösterilmiştir (İlgi=.77; aşırı koruma/kontrol =.50).

PBI'nın Türk kültürüne uyarlama çalışmasının ilk aşamasında ölçek İngilizce ve Türkçede yetkin

iki akademisyen tarafından önce Türkçeye çevrilmiş, iki çeviri arasındaki ifadeler düzeltildikten sonra, bir başka akademisyen tarafından ters-çevirisi yapılmıştır. Özgün ölçek ile ters-çevirisi karşılaştırıldığında, anlam açısından hiçbir maddede farklılık olmadığı görülmüştür. Bir grup üniversite öğrencisinin ölçek maddelerini anlaşılabilirlik açısından değerlendirmeleri istenmiş ve maddelerin ifade açısından anlaşılabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yukarıda da belirtildiği gibi özgün ölçek iki faktörlü bir yapıya sahip olup, ilgi boyutunda puan artışı, kontrol/koruma boyutunda puan azalması istendik bağlanma örüntüsüne işaret etmektedir. Bu çalışmada, Türk kültürü için benzer faktör yapısının elde edilip edilmeyeceği bilinmediğinden, tüm maddeler anlam açısından aynı yönde -puan artışı olumlu ebeveyn bağlanmasını yansıtabilecek biçimde- puanlanmıştır; ABBÖ'nde yalnızca, 2., 4., 8., 9., 10., 13., 14., 16., 18., 19., 20., 23. ve 24. maddeler tersine kodlanmıştır. Sonuçta, hem toplam puanda hem de alt ölçeklerde puan artışı olumlu bağlanmayı ifade etmektedir.

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (Parental Attitude Research Instrument-PARI, Schaefer ve Bell 1958, Uyarlayanlar: LeCompte ve ark. 1978): Toplam 60 maddeyi içeren ölçek, aşırı koruyucu annelik, demokratik tutum ve eşitlik tanıma, ev kadınlığı rolünü reddetme, evlilik çatışması-geçimsizlik ve sıkı disiplin adlı beş faktörden oluşmaktadır. Ölçekte, 2, 29 ve 44. madde-

ler tersine kodlanmaktadır. “Demokratik tutum ve eşitlik tanıma” boyutu dışındaki faktörlerde puan artışı olumsuz ana baba tutumlarına işaret etmektedir. Ölçekten toplam puan elde edilmemekte, faktör puanları değerlendirilmektedir. Faktörlerin test-tekrar test güvenilirlik değerleri .58 ile .88 arasında bulunmuştur. Küçük (1987) tarafından lise öğrencileri ve anne babalarıyla yapılan bir çalışmada PARI'nın alt ölçeklerinin yapı geçerliliği desteklenmiştir. Ülkemizde yaygın olarak kullanılan bu araç, ABBÖ'nin ölçüt geçerliliğini değerlendirmek amacıyla kullanılmıştır.

Ana Baba Tutum Ölçeği-ABTÖ (Parenting Style Inventory-PSI: Lamborn ve ark. 1991, Uyarlayan: Yılmaz 2000): Toplam 26 maddeden oluşan ölçek ana-baba tutumlarını kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik özerklik boyutlarında değerlendirmektedir. 1.-18. maddeler 4-1 arası; 19. ve 20. maddeler 0-6 arası ve 21.-26. maddeler 3-1 arası puanlanmaktadır. Ölçeğin test-tekrar test ve iç-tutarlılık güvenilirliğine ilköğretim, lise ve üniversite grupları ile bakılmıştır. Her bir alt boyut ve üç grup için güvenilirlik katsayılarının .60 ile .93 arasında değiştiği bulunmuştur. Geçerlik çalışmasında da bu yaş grupları için faktör yapısı incelenmiş ve ölçeğin orjinaline benzer biçimde yukarıda belirtilen üç boyutlu yapı ortaya çıkmıştır. Ancak, tüm gruplarda 3. maddenin madde toplam korelasyonu, 10. ve 16. maddelerin de üniversite öğrencileri grubunda faktör yük değerleri düşük bulunmuştur. Sonuç olarak ölçek, bu üç madde çıkarıldıktan sonra 23 maddeye inmiştir. Üniversite grubu için elde edilen ilk faktör kabul/ilgi/özerklik, ikinci faktör doğrudan denetim, üçüncü faktör ise dolaylı denetim olarak adlandırılmıştır. ABBÖ'nin ölçüt geçerliliğini belirlemede bu formdan yararlanılmıştır.

İşlem

Araştırmanın katılımcılarına Ankara Üniversitesi Mühendislik, Fen ve Eğitim Bilimleri Fakülteleri ile Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nden ulaşılmıştır. Üniversite öğrencilerine araştırmanın amacı kısaca özetlenmiş, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nden dört öğrenci yorgun/rahatsız olduklarını bildirerek katılmak istememişler, diğer tüm öğrenciler gönüllü olarak ölçekleri doldurmuşlardır. ABBÖ-Anne ve ABBÖ-Baba formları ile ABTÖ ve PARI ölçekleri öğrencilere 25-30 kişilik gruplar biçiminde ve sıraları değiştirilerek uygulanmıştır. Ölçeklerin uygulaması yaklaşık 40-50 dakika sürmüştür.

Verilerin analizi

ABBÖ puanlarının kararlılığını sınamak için üç hafta ara ile test-tekrar test puanları arasındaki korelasyona bakılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığı için Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmış, yarıya-bölme güvenilirliği ise Guttman Split-half analizi ile değerlendirilmiştir. ABBÖ'nin yapı geçerliliğini belirlemek üzere açılımlayıcı (exploratory) faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin ölçüt geçerliliğini değerlendirmek amacıyla da PARI ve ABTÖ'nin toplam ve alt ölçekleriyle korelasyonlarına bakılmıştır.

BULGULAR

ABBÖ'ne ilişkin betimleyici bulgular

ABBÖ'nin anne ve baba formları için tüm ölçek puan ortalamaları sırasıyla 51.44 (SS=10.93; n=441) ve 49.12 (SS=12.03; n=440) ve iki form arasındaki korelasyon .59 (p<.0001) olarak bulunmuştur. Bağımlı gruplar için t-testi sonuçları, ABBÖ-Anne ve Baba formu ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermiştir; t(439)=4.54; p<.0001. Genel olarak bu sonuç, gençlerin annelerine daha olumlu bir bağ geliştirdiklerini göstermektedir.

Faktör analizi sonucu belirlenen alt ölçeklere ilişkin bulgular incelendiğinde ilgi/kontrol alt ölçeği için elde edilen ortalama; anneler için 39.34 (SS=9.06), babalar için 36.27'dir (SS=10.28) ve ikisi arasındaki korelasyon ise .57'dir (p<.0001). Bağımlı gruplar için yapılan t-testi analizleri, aradaki farkın anlamlı olduğunu ve annelerin çocuklarına karşı daha ilgili ve daha az kontrol edici olarak algılandıklarını göstermektedir t(439)=-7.03; p<.0001. Aşırı koruma boyutunda annelerin ortalaması 12.11 (SS=4.05), babaların ortalaması 12.85 (SS=4.05) ve ikisi arasındaki korelasyon ise .57'dir (p<.0001). Bu boyutta, puan artışı koruyucu davranışların azaldığına işaret etmektedir. Bağımlı gruplar için yapılan t-testi, bu alt ölçekte de anneler ile babalar arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermiştir; t(439)=4.11; p<.0001. Bu sonuca göre, gençler annelerini babalarına göre daha koruyucu olarak algılamaktadırlar.

ABBÖ'nin geçerlik bulguları

Ölçeğin geçerlik çalışmaları, Ankara Üniversitesi Mühendislik, Fen ve Eğitim Bilimleri Fakültelerinden toplam 441 öğrenciyle yürütülmüştür. Bu öğrencilerin 262'si kız (% 59.5), 179'u erkektir (% 40.5). Yaş ortalaması ise 21.97'dir (SS=2.02).

1. Faktör Yapısı: Ölçeğin yapı geçerliğini sınamanın bir yolu olarak anne ve baba formları için açılımlayıcı (exploratory) faktör analizi yapılmıştır. Temel bileşenler analizi sonucunda özdeğeri 1'in üzerinde olan, anne formu için toplam varyansın % 53'ünü, baba formu için ise % 57'sini açıklayan beş faktör ortaya çıkmıştır. Ancak faktör yükdeğerleri incelendiğinde maddelerin, ağırlıklı olarak özdeğerleri 2'nin üzerinde olan iki faktörde yığılma gösterdiği görülmüştür. Analize dik döndürme yöntemlerinden varimax ile devam edilmesi sonucunda hem anne, hem de baba formu için iki faktörlü bir yapı elde edilmiştir. (bkz. Tablo 2). Özgün ölçekte kontrol/aşırı koruma faktöründe yer alan maddelerden yalnızca kontrol boyutu ile ilgili olanların (3, 7, 15, 21, 22 ve 25) şimdiki çalışmada ilgi faktörüne yüklendiği görülmüştür. Bu faktör, ilginin yanısıra ana babanın çocuğuna yönelik davranışsal kontrolüyle ilgili maddeleri de içerdiğinden, bu faktör ilgi/kontrol olarak adlandırılmıştır. İkinci faktörde yer alan maddeler incelendiğinde (8, 9, 10, 13, 19, 20, 23) ise tüm maddelerin ana-babanın çocuğuna yönelik aşırı koruma davranışlarını kapsadığı görülmüş ve bu faktör aşırı koruma olarak adlandırılmıştır. 9. maddenin özgün ölçekte aşırı koruma/kontrol faktörüne yüklenirken, bu çalışmada aşırı koruma faktörüne yüklendiği görülmüştür.

Anne formunda elde edilen iki faktör, toplam varyansın % 38.4'ünü açıklamaktadır. Bu boyutta düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının .25-.68 arasında değiştiği, istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($p < .001$). Anne formuna benzer bulgular baba formundan da elde edilmiştir; iki faktörün birlikte açıkladığı varyans % 41.6'dır. Düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları .29-.71 arasında değiştiği ve anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < .001$).

Ölçüt geçerliği

ABBÖ'nin ölçüt geçerliğini belirlemek üzere, ABTÖ ve PARI'nin toplam ve alt-ölçek puanları ile korelasyonlarına bakılmıştır. Tablo 3'de ABBÖ-Anne ve Baba formları için korelasyon değerleri gösterilmiştir.

Tablo 3'e bakıldığında, hem anne hem de baba formu için ABBÖ'nin toplam ölçek puanının ilgi/kontrol alt ölçek puanıyla oldukça yüksek korelasyona sahip olduğu görülmektedir. ABBÖ aşırı koruma alt ölçek puanı, toplam ölçekle görece daha düşük korelasyon vermekle birlikte, bu de-

ğerlerin hem anne, hem de baba için .001 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Benzer bir biçimde anne ve babalarda iki alt ölçek arasındaki korelasyonlar anlamlı bulunmuştur ($p < .001$).

Ölçüt geçerliğini sınamak üzere, ABBÖ ile PARI ve ABTÖ puanları arasındaki korelasyonlara bakılmıştır. Yöntem bölümünde belirtildiği gibi, PARI 2. alt ölçekte (demokratik tutum ve eşitlik tanıma) puan artışı olumlu, diğer alt ölçeklerdeki puan artışı ise olumsuz anne-baba tutumuna işaret etmektedir. ABBÖ anne ve baba formlarının toplam ve alt ölçek puanları ile PARI 2. alt ölçeğinin beklendik yönde ve anlamlı korelasyonlar verdiği görülmüştür. Aşırı koruyucu annelik adlı PARI 1. alt ölçeği ile ABBÖ anne formunun ilgi/kontrol boyutu arasında anlamlı korelasyonlar elde edilmezken, ABBÖ koruma alt ölçeği arasındaki korelasyonlar anlamlı ve beklendik yöndedir. ABBÖ baba formunda ise, koruma alt ölçeği ile PARI 1. alt ölçek arasında bulunan anlamlı korelasyona karşın, ABBÖ toplam ve ilgi/kontrol alt ölçeği arasında korelasyon bulunmamıştır.

ABBÖ'nin toplam ve alt ölçekleri ile ABTÖ alt ölçekleri arasındaki korelasyonlar incelendiğinde, genel olarak korelasyonların anlamlı ve beklendik yönde olduğu görülmektedir. ABTÖ'nin dolaylı denetim adlı 3. alt ölçeği ile ABBÖ aşırı koruma alt ölçeği arasındaki korelasyon Baba Formu için beklenmedik yönde ve istatistiksel olarak anlamlı, Anne Formunda ise ilişkinin yine beklenmedik yönde ancak anlamlı olmadığı görülmüştür.

Güvenilirlik bulguları

ABBÖ'nin güvenilirliği iç tutarlılık, iki-yarı ve test-tekrar test istatistikleriyle hesaplanmıştır. Anne formu için Cronbach alfa değeri .87, Baba Formu için .89 olarak bulunmuştur. Hem Anne hem de Baba formlarında koruma alt ölçeği için iç tutarlılık katsayısı .70, ilgi/kontrol alt ölçeği için ise sırasıyla .90 ve .91'dir. ABBÖ'nin iki-yarı güvenilirliğine Guttman Split-Half yöntemiyle bakılmış, anne formunda tüm ölçek için .70, ilgi/kontrol boyutu için .85 ve koruma boyutu için .68 olarak bulunmuştur. Baba formunda ise bu değerler tüm ölçek için .64, ilgi/kontrol ve koruma alt ölçekleri için ise sırasıyla .83 ve .64 olarak hesaplanmıştır.

ABBÖ'nin test-tekrar test güvenilirliğine 106 kişilik ayrı bir öğrenci grubundan üç hafta arayla elde edilen veriler üzerinden bakılmıştır. Bu öğrencilerin 74'ü kız (%69.8), 32'si erkektir (%31.2);

yaş ortalaması ise 20.82'dir (SS=1.95). Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği Anne Formunda tüm ölçek için .90, baba formu için .89 olarak bulunmuştur. Alt ölçekler için bakıldığında ilgi/kontrol boyutunda bu değerler anne formu için .91, baba formu için .90, koruma boyutunda ise anneler için .64, babalar için .78'dir.

Geçerlik ve güvenilirliğe ilişkin bulgular genel olarak değerlendirildiğinde ABBÖ'nin psikometrik özelliklerinin doyurucu olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada, Parker ve arkadaşları (1979) tarafından geliştirilen Parental Bonding Instrument'in (PBI) Türk üniversite öğrencileri için geçerlik ve güvenilirliği incelenmiştir. Ana-Babaya Bağlanma Ölçeği (ABBÖ) olarak adlandırılan ölçeğin geçerliğini değerlendirmek üzere, yapı geçerliği için faktör analizi yapılmış, ölçüt geçerliği için ise PARI ve ABTÖ ile korelasyonlarına bakılmıştır. ABBÖ'nün güvenilirliğini incelemede ise iç tutarlık, iki-yarı ve test-tekrar test güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır.

Özgün ölçeğin ilgi ve aşırı koruma/kontrol olarak iki faktörden oluştuğu görülmektedir. Bu çalışmada ise ABBÖ'nin yine iki faktörlü bir yapı sergilemekle birlikte, özgün ölçekte aşırı koruma/kontrol boyutunda yer alan kontrol maddelerinin ilgi boyutunda yer aldığı görülmüştür. Bu nedenle de bu faktör ilgi yerine ilgi/kontrol olarak adlandırılmıştır.

Giriş bölümünde belirtildiği gibi, PBI'nin faktör yapısına ilişkin tartışmalar güncelliğini korumaktadır. Kimi çalışmalar PBI'nin ilgi ve aşırı koruma olarak adlandırılan iki faktörlü bir yapıya sahip olduğunu (Uehara ve ark. 1998, Parker ve ark. 1997), kimi çalışmalar ise aşırı koruma/kontrol boyutunun iki ayrı faktör olarak daha ayırıcı ve psikometrik özelliklerinin daha doyurucu olduğunu ileri sürmektedirler (Cox ve ark. 2000, Martin ve ark. 2004, Lizardi ve Klein 2002). Şimdiki çalışmada, kontrol maddeleri ne aşırı koruma faktörü içinde yer almış, ne de üçüncü bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. Ana-babanın kontrol davranışları batı kültüründe aşırı koruyucu ana-babalık örüntüsünün bir parçası iken, bizim kültürümüzde ise ilgili ana-babalık davranış örüntüsünün bir parçası olarak ortaya çıkmıştır. Kontrol ve ilgi maddelerinin birarada yer almasının nedeni, kültürümüzde ilgili ana-baba olmanın, çocuğun davranışlarını

denetlemeyi ve/veya yaptıklarından haberdar olmayı da içermesi olabilir.

Bu çalışmada ayrıntı ancak önemli olabilecek bir başka bulgu da, 9. maddenin ("yaptığım herşeyi kontrol etmeye çalışırdım" ifadesi), özgün ölçekte aşırı koruma/kontrol faktörüne yüklenirken, bu çalışmada aşırı koruma faktöründe yer almasıdır. Ana-babanın kontrol davranışlarını ifade ediyor gibi görünmekle birlikte, bu madde diğer kontrol maddelerinden farklı olarak, çocuğun davranışsal özgürlüğünün kısıtlanmasından öte, psikolojik özerkliğinin ana-baba tarafından gözardı edilmesinin, dolayısıyla temeldeki aşırı koruyucu ana-babalık örüntüsünün bir yansıması olabilir. Alan yazında bu yorumu destekleyecek biçimde 9. maddenin aşırı koruma faktöründe yer aldığı araştırma bulguları bulunmaktadır (Narita ve ark. 2000, Martin ve ark. 2004).

ABBÖ'nin ölçüt geçerliğini sınamak üzere yapılan analizlerde, ABBÖ tüm ölçek ve alt boyutlarının PARI ve ABTÖ'nün alt boyutlarıyla genel olarak yüksek korelasyonlar verdiği görülmüştür. Bu bulgu ABBÖ'nün ana-babalık davranışlarını ölçmede geçerli olduğunu, dolayısıyla ölçüt geçerliğine sahip olduğunu göstermektedir. Bu genel bulgunun dışında, bazı korelasyonların ise anlamlı olmadığı görülmüştür. Anne ve baba formları için ABBÖ ilgi/kontrol alt ölçeği ile PARI 1- aşırı koruyucu annelik puanları arasındaki korelasyonlar anlamlı değildir. PARI 1- aşırı koruyucu annelik boyutunun maddeleri incelendiğinde, bazı maddelerin ABBÖ aşırı koruma boyutunda yer alan ve çocuğun psikolojik özerkliğini gözardı etme örüntüsü ile ilişkili olduğu görülmektedir. PARI'nin bu boyutunun ABBÖ aşırı koruma alt ölçeği ile anlamlı korelasyon vermesi de, bu bulguyla tutarlılık göstermektedir.

Bunun yanı sıra ABBÖ Baba Formun ilgi/kontrol alt boyu ile PARI-1 ve PARI-2 arasındaki korelasyon da anlamlı değildir. Bu bulgunun olası bir nedeni, adı geçen boyutlardaki kimi maddelerin geleneksel anne davranışlarıyla, kimi maddelerin ise hem anne hem de baba davranışlarıyla ilgili olmasıdır.

ABBÖ'nin toplam ve alt ölçekleri ile ABTÖ alt ölçekleri arasında genel olarak beklendik yönde anlamlı korelasyonlar bulunmuştur. Ancak ABTÖ'nin dolaylı denetim adlı 3. alt ölçeği ile ABBÖ aşırı koruma alt ölçeği arasındaki korelasyon Anne ve Baba formunda beklenmedik yönde, an-

cak Baba formu için istatistiksel olarak anlamlıdır. Beklenenin tersine elde edilen bu bulgunun birkaç nedeni olabilir. Birincisi, ABBÖ'nin kültürümüze uyarıldığı bu çalışmada ana-babaya bağlanma örüntüsünde ana-babalar arasında farklılık olduğu görülmüştür. Oysa ABTÖ'nde anne baba değerlendirmesi birarada yapıldığından, ölçek anne-baba arasındaki farklılığı yansıtmamaktadır. Diğer bir neden ise, ABTÖ-dolaylı denetim boyutundaki maddeler ile ABBÖ aşırı koruma boyutundaki maddelerin ölçtüğü davranışlardan kaynaklanabilir. Örneğin ABTÖ'nde çocuğun gece veya okuldan çıktıktan sonra nereye gittiğini, ne yaptığını öğrenmek için hiç çaba göstermeme denetlememe olarak yorumlanmaktadır. Bu tür kontrol edici ana baba davranışları ABBÖ'nde aşırı koruma boyutunda değil ilgi/kontrol boyutunda yer almakta, ancak içerik olarak da farklılık göstermektedir (Örneğin, "Kendimle ilgili kararları almama izin verirdi." gibi).

Ölçeğin güvenilirliği test-tekrar test kararlılığı, iç tutarlılık ve iki-yarı korelasyon katsayılarının hesaplanması ile incelenmiştir. ABBÖ'nin anne ve baba formları için toplam ve alt test puanlarının büyük ölçüde kararlılık gösterdiği bulunmuştur. Bunun yanı sıra Cronbach alfa değerlerinin, iki-yarı korelasyon katsayılarının yüksekliği ve madde toplam korelasyonlarının anlamlı bulunması ölçeğin güvenilirliğini destekler niteliktedir.

Bowlby'nin ana babalık davranışlarının iki temel boyutu olarak ileri sürdüğü ilgi ve koruma davranışlarının, özgün ölçek olduğu gibi, Türk kültüründe de görgül olarak desteklediği söylenebilir. Bu çalışmanın bulguları, ABBÖ'nin çocuk ile ana babası arasında gelişen bağlanma

örüntüsünün ilgi ve koruma gibi evrensel öğelerini ölçebildiğini göstermektedir. Ancak PBI ile ABBÖ arasındaki en temel farklılık, ana-babaların çocuklarını kontrol etme davranışları ile ilgili maddelerin PBI'da aşırı koruma boyutunda yer alırken, ABBÖ'nde ilgi boyutunda yer almasıdır. Kontrol edici ana baba davranışlarının PBI'da aşırı koruma, Türk kültüründe ilgi boyutunda yer alması, bir başka kültürde ise üçüncü bir faktör olarak ortaya çıkması (Narita ve ark. 2000), ana baba ile çocuk bağlanma örüntüsünün bir boyutu olarak kontrol edici ana baba davranışlarının değerlendirilmesinde kültürel öğelerin varlığının da dikkate alınmasının gerekliliğine işaret etmektedir.

Giriş bölümünde de belirtildiği gibi pek çok çalışmada PBI, kaygı bozukluklarından (Chambers ve ark. 2004) şizofreniye kadar (Willinger ve ark. 2002) çeşitli ruhsal bozukluklara katkıda bulunabilen ana baba davranışlarını değerlendirmede kullanılmaktadır. Bu çalışmanın bir sınırlılığı, klinik gruplarla bir karşılaştırmanın yapılmamış olmasıdır. Ülkemizde, ABBÖ kullanılarak farklı klinik gruplarla yapılacak çalışmalar, hem ölçeğin ayırt edici geçerliğine ilişkin bilgi sağlayabilir, hem de evrensel ya da kültürümüze özgü ana/babaya bağlanma niteliğinin ruhsal bozukluklara olası katkısını değerlendirebilir. Ulaşılabilen alan yazınında, yetişkinlerin ana babalarına bağlanma örüntüleri ile kendi çocuklarıyla kurdukları ilişkinin niteliğinin incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ülkemizde ABBÖ kullanılarak bu örüntünün incelenmesi, ana baba çocuk ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik müdahalelere yol gösterici bilgileri sağlayabilir.

KAYNAKLAR

- Ainsworth MDS, Blehar M, Waters E ve ark. (1978) Patterns of Attachment. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Berman WH, Heiss GE, Sperling MB ve ark. (1994) Measuring continued attachment to parents: The continued attachment scale-Parent version. *Psychol Rep*, 75:171-182.
- Bilal G (1984) Demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının çocukların uyum düzeylerine etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Bowlby J (1969) Attachment and Loss: Vol.1. Attachment. New York Basic Books.
- Bowlby J (1973) Attachment and Loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and anger. New York Basic Books.
- Chambers JA, Power KG, Durham RC ve ark. (2004) Parental

styles and long-term outcome following treatment for anxiety disorders. *Clin Psychol Psychother*, 11:187-198.

Cox BJ, Enns MW, Clara IP ve ark. (2000) The parental bonding instrument: Confirmatory evidence for a three-factor model in a psychiatric clinical sample and in the national comorbidity survey. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 35:353-357.

Crockenberg S, Lyons-Ruth K, Dickstein S ve ark. (1993) The family context of infant mental health: II. Infant development in multiple family relationships. *Handbook of infant mental health*, CH Zeanah (Ed), New York Guilford Press, s. 38-55.

Gerra G, Angioni L, Zaimovic A ve ark. (2004) Substance use among high-school students: relationships with temperament personality traits and parental care perception. *Subst Use Misuse*, 39: 345-367.

Heider D, Matschinger H, Bernert S ve ark. (2005) Empirical

evidence for an invariant three-factor structure of the Parental Bonding Instrument in six European countries. *Psychiatry Res*, 135:237-47.

Kendler KS (1996) Parenting: A genetic-epidemiological perspective. *Am J Psychiatry*, 153:11-20.

Kenny ME (1987) The extent and function of parental attachment among first year college students. *J Youth Adolesc*, 16:17-27.

Kuzgun Y (1972) Ana-baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Küçük Ş (1987) The validity of the Turkish form of the PARI subscales II, III, IV. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.

Lamborn SD, Mounts NS, Steinberg L ve ark. (1991) Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Dev*, 62:1049-1065.

LeCompte G, LeCompte A, Özer S ve ark. (1978) Üç sosyoekonomik düzeyde Ankara'lı annelerin çocuk yetiştirme tutumları: Bir ölçek uyarlaması. *Psikoloji Dergisi*, 1:5-8.

Lizardi H, Klein DN (2002) Evidence of increased sensitivity using a three-factor version of the parental bonding instrument. *J Nerv Ment Dis*, 190:619-623.

Martin G, Bergen HA, Roeger L ve ark. (2004) Depression in young adolescents. Investigations using 2 and 3 factor versions of the parental bonding instrument. *J Nerv Ment Dis*, 192:650-657.

Meyer C, Gillings K (2004) Parental bonding and bulimic psychopathology: the mediating role of mistrust/abuse beliefs. *Int J Eating Disord*, 35:229-233.

Myhr G, Sookman D, Pinard G ve ark. (2004) Attachment security and parental bonding in adults with obsessive-compulsive disorder: a comparison with depressed out-patients and healthy controls. *Acta Psychiatr Scand*, 109:447-456.

Narita T, Sato T, Hirano S ve ark. (2000) Parental child-rearing behavior as measured by the parental bonding instrument in a Japanese population: factor structure and relationship to a lifetime history of depression. *J Affect Disord*, 57:229-234.

Okman G (1979) Bilişsel stili belirleyen etkenler: Ergenler üzerinde bir inceleme. Yayınlanmamış Doçentlik Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.

Parker G (1983) Parental overprotection: A risk factor in psychosocial development. Grune & Stratton: New York.

Parker G, Tupling H, Brown LB ve ark. (1979) A parental bonding instrument. *Br J Med Psychol*, 52:1-10.

Parker G, Roussos J, Hadzi-Pavlovic D ve ark. (1997) The development of a refined measure of dysfunctional parenting and assessment of its relevance in patients with affective disorders. *Psychol Med*, 27:1193-1203.

Pederson W (1994) Parental relations, mental health and delinquency in adolescents. *Adolesc*, 29:975-990.

Perris C, Jacobsson L, Lindström H ve ark. (1980) Development of a new inventory for assessing memories of parental rearing behaviour. *Acta Psychiatr Scand*, 61:265-274.

Polat S (1986) Ana-baba tutumlarının öğrenilmiş çaresizlik düzeyine etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Qadir F, Stewart R, Khan M ve ark. (2005) The validity of the parental bonding instrument as a measure of maternal bonding among young Pakistani women. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 40: 276-282.

Rohner RP, Britner PA (2002) Worldwide mental health correlates of parental acceptance-rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross Cult Res*, 36:16-47.

Uehara T, Sato T, Sakado K ve ark. (1998) Parental bonding instrument and the inventory to diagnose depression lifetime version in a volunteer sample of Japanese workers. *Depress Anxiety*, 8:65-70.

Violato C, Arato J (2004) Childhood attachment and adolescent suicide: a stepwise discriminant analysis in a case comparison study. *Ind Diff Res*, 2:162-168.

Yılmaz A (2000) Anne-baba tutum ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7:160-172.

Wilhelm K, Niven H, Parker G ve ark. (2005) The stability of the Parental Bonding Instrument over a 20-year period. *Psychol Med*, 35:387-93.

Willinger U, Heiden AM, Meszaros K ve ark. (2002) Schizophrenia and schizoaffective disorder, considering premorbid personality traits. *Austr N Z J Psychiatry*, 36:663-668.